

Wstęp

Introduction

Oddawany do rąk Czytelników kolejny tom czasopisma „Biografistyka Pedagogiczna” zawiera artykuły dotyczące różnych kontekstów biografii i jej związku z pedagogiką jako dyscypliną naukową, wychowaniem, kształceniem i działalnością społeczno-oświatową oraz religią. Tak tematycznie zaprojektowany i zrealizowany tom periodyku ma na celu głównie przybliżenie problematyki odnoszącej się do znaczenia przesłanek religijnych w pedagogice i działalności wychowawczej. Ten sposób myślenia, tj. ukazujący rolę religii w wychowaniu, ma w polskiej myśli pedagogicznej ugruntowany status. Dla egzemplifikacji zagadnienia warto przywołać przykłady. Władysław Seredyński autor publikacji zatytułowanej *Pedagogia polska w zarysie*, uznawanej za pierwszy podręcznik pedagogiki w języku polskim w Galicji, mówiąc o istocie i dziedzinach wychowania, sporo miejsca poświęcił religii. Postulując ważność wychowania religijnego, w tym wychowania do prawdy, przekonywał wychowawców, że „Najwyższą [...] prawdą jest Bóg, a miłość ku Niemu jest prawdy miłością”. W związku z tym zalecał on: „Obudź więc uczucie religijne, podnieś wychowanka do miłości Boga, a rozbudzone i dobrze pokierowane uczucia prawdy w stały już i niewygasły i spokojny miłości promień rozniecisz”¹. Tym słowami zwracał się do nauczycieli, jako że *Pedagogia polska* była adresowana do kandydatów na nauczycieli i nauczycieli praktyków. Mówiąc o kształceniu uczuć religijnych u dzieci, wskazywał, że znaczenie tego pierwiastka jest w wychowaniu niezbędne, co zostało dowiedzione na konkretnych przykładach, bowiem

1 W. Seredyński, *Pedagogia polska w zarysie*, Lwów 1868, s. 167.

„[...] każdy prawdziwie samodzielny i wspaniały umysł jest zazwyczaj głębokim uczuciem religijnym prześięknięty”². Religia dla tego autora, dyrektora i nauczyciela seminariów nauczycielskich, była ważnym czynnikiem wychowania moralnego i kształtowania charakteru człowieka.

Inną wartość religii w wychowaniu przypisywał Władysław M. Borowski w swoim projekcie wychowania przedstawionym w książce pt. *Wychowanie narodowe*. Uznał on, że religia może być jednym z czynników państwowotwórczych, spełnia też funkcje społeczne. Jego zdaniem religia jest niezbędnym czynnikiem spójności państwowej i społecznej. „Ze wszystkich czynników bytu społecznego – pisał – religia odgrywa rolę najbardziej doniosłą i potężną. Sięgając do głębi świadomości ludzkiej, przez to samo najsilniejszy wywiera wpływa na społeczeństwo”³. Odnosząc się do historii Polski, przekonywał, że „Jest [...] religia olbrzymim niewyczerpanym źródłem sił moralnych niezbędnie potrzebnych każdemu człowiekowi i każdemu społeczeństwu, a szczególnie takiemu jak nasze, dla którego panowanie nad sobą, poświęcenie i wszelkiego rodzaju cnoty są warunkami bytu”⁴. W głoszonych przez Borowskiego poglądach na temat wychowania jasno wybrzmiewał postulat, że religia sprzyja rozwojowi kultury narodowej. Dlatego postulował oparcie wychowania na pierwiastku religijnym, gdyż on [...] łączy nieskończoność celu, najwyższy ideał doskonałości człowieka z uwzględnieniem jego dóbr doczesnych i przyszłych”⁵.

Podobną wymowę, w sensie akcentowania wartości religii w pedagogice pojmowanej jako teoria oraz jej praktyczne implikacje mają studia i rozprawy niniejszego zbioru. Autorzy tekstów na tle biografii „bohaterów” swoich opracowań omawiają istotne kwestie pedagogiczne. Wśród postaci, których poglądy i działalność została omówiona, mamy reprezentantów różnych profesji, osoby pełniące wiele funkcji w życiu naukowym i społeczno- oświatowym oraz kulturalnym. A są to m.in.: duchowni, nauczyciele akademicki, nauczyciele instytucji kształcących pedagogów i poeci. To w ich biografiach edukacyjnych, działalności zawodowej i głoszonych poglądach zawartych w dziełach, których są autorami, odnajdujemy przesłanki mówiące o pedagogicznym wymiarze reli-

2 Tamże, s. 175.

3 W. M. Borowski, *Wychowanie narodowe*, Warszawa 1922, s. 196.

4 Tamże, s. 139.

5 Tamże, s. 197.

gii. Wśród bohaterów prezentowanych tu opracowań biograficznych dominują duchowni, którzy swoim życiem i głoszonymi poglądami bezsprzecznie potwierdzają związek pedagogiki i religii. Nadmienić trzeba, że autorzy artykułów w celu zaprezentowania wymienionych wyżej idei przyjęli podmiotowy model badania myśli pedagogicznej.

Studia i rozprawy składające się na dziesiąty tom czasopisma uzupełniają recenzje publikacji wydanych w 2024 r., które pozostają w swej treści w zgodzie z profilem czasopisma i przyjętym tematem pierwszego numeru 10 tomu „Biografistyki Pedagogicznej”. W recenzjach zostały przedstawione źródła istotne w badaniach biograficznych, tj. listy i wspomnienia oraz przykładowe wyniki badań, mówiące o roli religii w wychowaniu.

prof. dr hab. Władysław Szulakiewicz